

De Minister van Veiligheid en Justitie
Mr. I.W. Opstelten
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Datum

25 juni 2013

Uw kenmerk

376879

Contactpersoon

J.M.A. Timmer

Onderwerp

Advies op het concept-wetsvoorstel civielrechtelijk bestuursverbod

Geachte heer Opstelten,

Bij brief van 25 april 2013, met kenmerk 376879, is de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (hierna: NVvR) namens u om advies gevraagd over het concept-wetsvoorstel civielrechtelijk bestuursverbod. Dit advies is voorbereid door leden van de vereniging en is vastgesteld door de Wetenschappelijke Commissie van de NVvR.

Aard en strekking wetsvoorstel

Met het wetsvoorstel 'Wijziging van de faillissementswet in verband met de invoering van de mogelijkheid van een bestuursverbod' (Wet civielrechtelijk bestuursverbod) wordt het mogelijk om bestuurders die zich bezig houden met faillissementsfraude langs civielrechtelijke weg een bestuursverbod op te leggen. Volgens de memorie van toelichting strekt het concept-wetsvoorstel tot doel te voorkomen dat frauduleuze bestuurders hun activiteiten via allerlei omwegen en met nieuwe rechtspersonen ongehinderd kunnen blijven voortzetten.

Algemene beschouwing

Omschrijving bestuursverbod

Het bestuursverbod is een verbod om - voor bepaalde tijd - een rechtspersoon te besturen. Een dergelijk verbod is aan de orde indien de betrokkene in ernstige mate de op hen rustende verplichtingen met betrekking tot het bestuur van de betreffende rechtspersoon heeft geschonden. Het gaat dan om ernstig verwijtbaar handelen. Het opleggen van een bestuursverbod maakt het mogelijk in te grijpen in die gevallen waarin interne controle en correctiemechanismen (kennelijk) niet hebben gewerkt of er niet zijn. Daarmee vormt het één van de instrumenten van de overheid om misbruik van rechtspersonen te bestrijden en te voorkomen. Met het bestuursverbod wordt beoogd preventieve maatregelen te treffen. Bestuurders die misbruik maken van hun positie als leidinggevende en (daarmee) van de

rechtspersoon of personen die zich lenen als stroman voor de oprichting van een rechtspersoon, kunnen uit de leiding van de rechtspersoon worden geweerd. De cyclus van faillierende en herrijzende frauderende rechtspersonen kan worden doorbroken door het repeterende faillissementsfraudeurs gedurende een periode onmogelijk te maken weer als bestuurder op te treden.

Huidige wettelijke mogelijkheden

Thans kent de wet reeds een aantal mogelijkheden voor het toepassen van een beroepsverbod waaronder ook het besturen van een rechtspersoon kan worden begrepen. Deze mogelijkheden zijn met name strafrechtelijk van aard.

De grondslag voor een strafrechtelijk bestuursverbod is artikel 28, eerste lid, sub 5 van het Wetboek van Strafrecht (Sr). Het biedt de discretionaire mogelijkheid om een beroepsverbod op te leggen, als bijkomende straf bij bepaalde delicten die zijn begaan tijdens de uitoefening van dat beroep. Hierin is opgenomen dat de schuldige *in de bij de wet bepaalde gevallen* bij rechterlijke uitspraak kan worden ontzet. De strafrechter kan pas tot ontzetting overgaan, indien deze sanctie op overtreding van de betrokken strafbepaling is gesteld. Gevallen die in de wet zijn bepaald betreffen onder meer – voor zover hier relevant - art. 235, eerste lid, Sr (valsheidsdelicten), art. 325, tweede lid, Sr (verduistering), art. 339, eerste lid, Sr (bedrog), artikel 349, eerste lid, Sr (benadeling van schuldeisers of rechthebbenden door middel van bankbreuk, aangaan van een sluipakkoord, meewerken aan verboden transacties en onttrekking aan rechthebbenden), 417ter Sr (begunstiging) en 420quinquies (witwassen) alsmede gevallen die genoemd zijn in de Wet op de economische delicten (WED) op basis van art. 7 WED, een beroeps- c.q. bestuursverbod op te leggen. Art. 9 lid 5 Sr. laat oplegging in plaats van een hoofdstraf toe. Bij afzonderlijke oplegging regelt art. 31 lid 1 sub 4 de duur. Overtreding van een opgelegd beroepsverbod is strafbaar op grond van art. 195 Sr. Art. 33 WED bepaalt dat handelen in strijd met straffen en maatregelen opgelegd bij die wet, een economisch delict oplevert.

Het strafrechtelijk beroepsverbod is niet bedoeld als een ontterende maatregel, maar als een wijze van speciale preventie. De straf heeft een functionele strekking en wordt door de rechter opgelegd als hij dat doelmatig en rechtvaardig acht. Als regel is de ontzetting beperkt tot het beroep waarin het delict is begaan. Voorts is niet zelden voor oplegging recidive vereist. Deze voorwaarden laten zich verklaren uit het zeer ingrijpende karakter van de sanctie.

Een civielrechtelijke mogelijkheid van het opleggen van een bestuursverbod jegens een bestuurder van een stichting is neergelegd in art. 2:298, derde lid, BW. Art. 2:298 BW maakt het mogelijk om op verzoek van het OM of een belanghebbende een bestuurder van een stichting op bepaalde gronden te ontslaan, zoals op grond van het handelen in strijd met de wet, de statuten of wanbeheer, al dan niet nadat door het OM bij de betreffende stichting eerst inlichtingen zijn ingewonnen op basis van het bepaalde in art. 2:297 BW. De bestuurder kan, hangende het onderzoek van de rechtbank, door de rechtbank worden geschorst. Wordt een bestuurder van een stichting ontslagen, betekent dat, dat de ontslagene gedurende maximaal vijf jaar geen bestuurder van een stichting meer mag zijn. Wordt deze bestuurder opnieuw bestuurder maar dan van een andere stichting, heeft het OM de mogelijkheid om te vorderen dat die persoon ook uit die andere functie wordt ontslagen. De wetgever heeft met de toekenning van de bevoegdheid aan de rechter om de bestuurder van een stichting te ontslaan niet bedoeld om een algemene controle op het beleid van de bestuurders van stichtingen in te voeren, maar heeft slechts een controle op de rechtmatigheid van dat beleid voor ogen gehad.

Belang van een civiel bestuursverbod

Het onderhavige concept-wetsvoorstel komt voort uit de Herijking faillissementswet. Het invoeren van het civiele bestuursverbod past voorts in de trend die eerder is ingezet met de herziening van de toezicht op rechtspersonen (HTR) c.q. ter bestrijding van misbruik van

rechtspersonen, waarbij wordt geïnvesteerd in de opsporing van financieel-economische criminaliteit en in het vaker en effectiever afnemen van crimineel vermogen om de aanpak van georganiseerde misdaad en de financieel-economische criminaliteit verder te versterken. De aanpak van financieel-economische criminaliteit is specifiek gericht op verschillende vormen van fraude, witwassen, corruptie en op het vaker afnemen van crimineel vermogen. Effectieve bestrijding van deze vormen van criminaliteit en misbruik van rechtspersonen vraagt om een integrale aanpak. Ook wordt gewerkt aan intensivering van internationale samenwerking en uitwisseling van informatie over rechtspersonen en hun bestuurders met het oog op het voorkomen en tegengaan van grensoverschrijdend misbruik van rechtspersonen. Het civiele bestuursverbod past in de hiervoor genoemde integrale aanpak. Het huidige en hierboven geschetste juridisch kader met betrekking tot de mogelijkheden om een bestuursverbod in te zetten bevat thans lacunes die misbruik van rechtspersonen of de voortzetting ervan nog steeds mogelijk maken, waardoor forse maatschappelijke en financieel-economische schade kan worden aangericht. De genoemde bestaande mogelijkheden hebben immers alle een beperkte strekking en worden niet vaak gevorderd en opgelegd. Als sanctie en ter voorkoming van recidive dienen bepaalde personen te worden uitgesloten van het formeel en feitelijk besturen van rechtspersonen. De huidige juridische mogelijkheden kunnen dit niet afdoende, waardoor niet alle onwenselijke gedragingen op adequate wijze kunnen worden aangepakt. Concreet moet hierbij bijvoorbeeld gedacht worden aan stromannen en notoire faillissementsfraudeurs. Het voorliggende civiele bestuursverbod kan deze wettelijke lacune in faillissementsfraude dichten. Het civielrechtelijk bestuursverbod heeft bovendien meerwaarde ten opzichte van een strafrechtelijk beroepsverbod voor gevallen waarin niet tot een strafrechtelijke veroordeling kan worden gekomen.

De NVvR onderschrijft dan ook het belang van het invoeren van het civielrechtelijk bestuursverbod.

Advisering

Plaats in het wetboek

Voorgesteld wordt om het civiele bestuursverbod op te nemen in de faillissementswet. Daardoor richt het civiele bestuursverbod zich op gevallen waarin een faillissement aan de orde is. De hiervoor genoemde beleidsdoelen die betrekking hebben op de aanpak van misbruik van rechtspersonen en het bestrijden van financieel-economische criminaliteit is daartoe echter niet beperkt. Het opleggen van een bestuursverbod kan ook in andere gevallen dan in gevallen van faillissement aangewezen zijn. Misbruik van rechtspersonen, en daarmee gepaarde gaande schadelijke effecten voor het economisch klimaat en het handelsverkeer beperken zich niet uitsluitend tot gevallen waarin de rechtspersoon uiteindelijk in staat van faillissement is komen te verkeren. Het concept-wetsvoorstel mist, door het alleen in de faillissementswet op te nemen, een ruimer relevant toepassingsbereik dan gewenst en wellicht eerder beoogd is. Ook in gevallen waarin bijvoorbeeld een rechtspersoon is verboden verklaard en/of is ontbonden kan het opleggen van een bestuursverbod gewenst zijn. De vraag rijst daarom reeds of het in te voeren wet civiel bestuursverbod beperkt moet zijn tot de faillissementswet. Vanuit het hiervoor in het kort geschetste beleidsperspectief en de maatregelen die reeds genomen zijn valt een dergelijk beperkte invoering niet goed te verklaren. Invoering van het civiele bestuursverbod in Boek 2 BW – al dan niet náást de mogelijkheid van een bestuursverbod in de faillissementswet - zou daarom reeds meer voor de hand liggen. Gedacht zou kunnen worden aan eenzelfde systematiek als thans in het strafrecht is te vinden en hierboven is weergegeven: een in boek 2 BW opgenomen wettelijke bepaling die de grondslag vormt voor het opleggen van een bestuursverbod, zoals de strafrechtelijke variant van art. 28 Sr, en een nadere uitwerkingen in bij wet bepaalde gevallen.

Door het civiele bestuursverbod op te nemen in de faillissementswet ontstaat bovendien een versnipperd en weinig samenhangend beeld van de instrumenten die thans kunnen worden

ingezet ten behoeve van de toezicht op rechtspersonen en de bestrijding van het misbruik daarvan. Het OM heeft reeds diverse civielrechtelijke mogelijkheden om op te treden in de richting van rechtspersonen. Deze mogelijkheden zijn met name geconcentreerd in boek 2 BW. Op grond van de faillissementswet heeft het OM daarnaast de mogelijkheid om de rechter te verzoeken de faillietverklaring uit te spreken om redenen van openbaar belang. Gelet op de concentratie van bevoegdheden van het OM in boek 2 sluit opname van het bestuursverbod in boek 2 beter aan bij het bestaande civielrechtelijk instrumentarium van het OM.

Daarnaast sluit het wetsvoorstel aan bij de bepalingen van de bestuurdersaansprakelijkheid op grond van art. 2:138, eerste lid, en 2:248, eerste lid, BW. Ook om die reden ligt inbedding van het bestuursverbod in boek 2 meer voor de hand.

De voorgestelde regeling strekt zich voorts uit over niet-failliete rechtspersonen. Indien een bestuursverbod wordt verzocht of gevorderd kan dit ertoe leiden dat een niet-failliete rechtspersoon zonder bestuurder komt te zitten. Het voorgestelde art. 106c voorziet in dergelijke gevallen: de rechter kan dan overgaan tot een tijdelijke aanstelling van een bestuurder. Daarmee strekt de faillissementswet zich uit tot niet failliete rechtspersonen, hetgeen moeilijk valt te rijmen met de reikwijdte van de faillissementswet. Ook om deze redenen past inbedding in boek 2 BW beter bij de reikwijdte van de voorstelde regeling. Daarnaast moet worden opgemerkt dat het niet onwaarschijnlijk is dat de niet failliete rechtspersoon eveneens door de malafide bestuurder onbehoorlijk wordt bestuurd, zo niet misbruikt, indien daarvan bij de failliete rechtspersoon ook sprake is. De mogelijkheid van een tijdelijke bewindvoering, zoals ook bij de ontbinding is geregeld (art. 2:22 BW), zou dan wellicht in de praktijk te verkiezen zijn boven het benoemen van een bestuurder. Aansluiting zou gezocht kunnen worden bij de huidige bepaling van art. 2:22 BW.

Handhaving

De NVvR meent dat het bestuursverbod staat of valt bij een effectieve handhaving. In de memorie van toelichting bij het concept-wetsvoorstel is hieraan ook aandacht besteed. Volgens de memorie van toelichting wordt de handhaving van het civielrechtelijk bestuursverbod op verschillende manieren geborgd. Zo mogen de notaris en de Kamer van Koophandel niet meewerken aan de oprichting en inschrijving van een (al dan niet buitenlandse) vennootschap waarin een bestuurder wordt benoemd die een bestuursverbod opgelegd heeft gekregen. Daarnaast moet de mogelijkheid bestaan dat aan personen die het beleid bepalen als ware zij bestuurders eveneens een bestuursverbod opgelegd kunnen krijgen, om de constructies met stromannen het hoofd te kunnen bieden. Het concept-wetsvoorstel voorziet daarin. Naast de genoemde manieren zal een register ertoe leiden dat eenvoudig kan worden gecontroleerd of een bestuursverbod wordt nageleefd. Ook deze mogelijkheid kan een bijdrage leveren om te komen tot een effectieve handhaving van het verbod een rechtspersoon te besturen.

De NVvR vraagt zich evenwel af of de genoemde borging voldoende effectief zal blijken te zijn in de praktijk. Zo zal een malafide 'beleidsbepaler' van een rechtspersoon gebruik kunnen maken van steeds verschillende en elkaar opvolgende stromannen. Weliswaar zal deze malafide beleidsbepaler, indien hij ook zelf een bestuursverbod opgelegd heeft gekregen, zich blootstellen aan strafvervolgning op grond van art. 195 Sr, doch de strafbedreiging staat niet bepaald in verhouding tot de financiële opbrengsten die met deze malafide praktijken kunnen worden bereikt. Degene die een beroepsverbod overtreedt kan op grond van art. 195 Sr worden gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie (€ 7.800,-). Op grond van art. 33 WED kan een gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren en/of een geldboete van de vierde categorie (€19.500,-) worden opgelegd. Gelet op de hoogte van de gevangenisstraf is bij verdenking wegens dit feit voorlopige hechtenis niet toegelaten, behoudens het geval waarin van de verdachte geen vaste woon- of verblijfplaats in Nederland kan worden vastgesteld.

De NVvR verwacht dat van de genoemde strafbedreiging op overtreding van het bestuursverbod thans onvoldoende afschrikwekkende werking uitgaat. Bovendien laat zich de vraag stellen of de strafbedreiging in verhouding staat tot de ernst van het delict en de

schade die in het handelsverkeer kan worden aangericht. De NVvR geeft derhalve met het oog op een zo effectief mogelijke handhaving van het bestuursverbod de minister in overweging de strafbedreiging in de genoemde strafbepalingen aan te passen.

Duur van het verbod

In het onderhavige concept-wetsvoorstel is opgenomen dat een verbod kan worden opgelegd voor de duur van vijf jaar nadat de uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan, of zoveel korter als in de uitspraak is bepaald. Daarmee is de duur gelijk aan het bestuursverbod ex art. 2:298 BW. Op grond van art. 31, vierde lid, Sr geldt als minimale duur 2 jaren en als maximale duur 5 jaren. Op grond van de WED kan een verbod worden opgelegd voor minimaal 6 maanden en maximaal 6 jaren. Het strafrechtelijk bestuursverbod kent derhalve een minimumtermijn. Zowel in art. 2:298 BW als in het onderhavige concept-wetsvoorstel is een dergelijk minimum niet opgenomen. Deze verschillen laten zich niet goed verklaren. De NVvR verzoekt de minister hierop in de memorie van toelichting nader in te gaan, en daarbij tevens aan te geven waarom bij het civiele bestuursverbod geen minimumtermijn is genoemd en bij het strafrechtelijk bestuursverbod wel, alsmede voorbeelden te geven van gevallen die oplegging van langere duur rechtvaardigen en gevallen van minder langere duur.

Niet-limitatief omschreven gevallen

Het wetsvoorstel voorziet in het uitspreken van een bestuursverbod in de gevallen waarin sprake is van het kennelijk onbehoorlijk uitvoeren van de taken door de rechtspersoon tijdens of in de drie jaren voorafgaand aan het faillissement. Het dient daarbij te gaan, volgens de memorie van toelichting, om ernstig verwijtbaar handelen. Voorts kan uit de memorie van toelichting worden opgemaakt dat het moet gaan om uitzonderlijke situaties. Het wetsvoorstel biedt volgens de memorie van toelichting tevens de nodige waarborgen, zoals de beoordelingsvrijheid van de rechter om, ook al is er sprake van kennelijk onbehoorlijk bestuur, toch niet tot oplegging van een bestuursverbod over te gaan. In het tweede lid worden de gevallen genoemd waarin van onbehoorlijk bestuur in ieder geval sprake is. Afgaande op de formulering van het tweede lid is deze opsomming niet limitatief. Hoewel de NVvR het belang van de rechterlijke beoordelingsvrijheid in het bijzonder onderschrijft, vraagt het zich af, gelet op het ingrijpende karakter van het bestuursverbod, of een niet-limitatieve opsomming in het licht van de beoogde waarborgen die het wetsvoorstel tevens beoogt te bieden, wenselijk moet worden geacht. De NVvR geeft de minister daarom in overweging de gevallen waarin het opleggen van het bestuursverbod mogelijk is te beperken tot een meer limitatieve dan wel scherper omlijnde opsomming.

Het Openbaar Ministerie

Aan het OM is een belangrijke – hoewel geen exclusieve – rol in de implementatie van het civiele bestuursverbod toebedacht. Het concept-wetsvoorstel biedt een aanvulling op de civiele taken die het OM reeds ten aanzien van rechtspersonenrecht heeft. Het OM treedt op indien het algemeen belang daarom vraagt, zo is opgenomen in de memorie van toelichting. Daarmee sluit het aan bij het 'openbaar belang'-criterium die geldt bij de inzet van de andere civiele bevoegdheden door het OM, zoals in geval van de ontbinding van rechtspersonen, het uitoefenen van het enquêterecht of het vorderen van een faillissement. Een dergelijk instrument als het bestuursverbod vormt een aanvulling op het huidige civielrechtelijke instrumentenpakket van het OM. Een civiel bestuursverbod kan bij gelegenheid van een voorlopige voorziening een slagvaardig instrument blijken te zijn, waarin het strafrecht niet uitdrukkelijk voorziet.

Gelet op de ingrijpendheid van een dergelijk verbod en het diffamerende effect dat een dergelijke procedure voor de betrokkene kan hebben, alsmede het belang van de samenleving bij de bestrijding van misbruik van rechtspersonen, belangen van eventuele werknemers en dergelijke, dient een zorgvuldige belangenafweging te worden gemaakt, alvorens een dergelijke procedure bij de civiele rechter wordt geïnitieerd. Een afweging die

het OM als overheidsorgaan en onderdeel van de rechterlijke macht gehouden en gewend is te maken.

De NVvR meent dan ook dat op goede gronden een dergelijke bevoegdheid juist aan het OM kan worden toebedeeld.

De curator

Het wetsvoorstel kent de bevoegdheid aan de curator toe om een bestuursverbod te vorderen. De achterliggende gedachte is blijkens de memorie van toelichting dat de curator in de praktijk de eerste is die in een faillissement op signalen van fraude stuit. Bovendien zou het toekennen van deze bevoegdheid aan de curator aan sluiten bij het voornemen om fraudebestrijding een wettelijke taak te maken van de curator.

Bij het toekennen van de bevoegdheid tot het vorderen van een bestuursverbod aan de curator heeft de NVvR bedenkingen. De vraag is welk belang de curator heeft bij het vorderen van een bestuursverbod en of de belangen van de boedel en die van de schuldeisers voldoende in overeenstemming zijn met de aard en het karakter van een bestuursverbod. Immers, het primaire belang van een curator ziet op de afwikkeling van de boedel en het primaire belang van de schuldeisers is dat de schuld wordt voldaan. Het belang van het bestuursverbod is – zoals hierboven is beschreven – een geheel andere. Vanuit de “point d’interêt, point d’action”-gedachte hebben de curator of de schuldeisers dan ook geen actie. Bovendien dreigt het gevaar dat de vordering van een bestuursverbod in de praktijk uitwerkt als een incassomaatregel, waarvoor het niet bedoeld is.

Het toekennen van een dergelijke bevoegdheid aan een curator zou – naar het zich laat aanzien – slechts stroken met een aan de curator toegekende publieke taak. Kennelijk bestaat ook thans het voornemen om aan de curator een wettelijke taak toe te kennen bij de bestrijding van faillissementsfraude. Een dergelijk publieke taak heeft de curator (thans) echter niet. Een dergelijke invalshoek zou een fundamentele herbezinning vragen van de positie van de curator in zijn algemeenheid. Het wetsvoorstel neemt hierop reeds een voorschot. De NVvR vraagt zich af of de tijd hiervoor rijp is nu het toekennen van bevoegdheden die zien op de fraudebestrijding als wettelijke taak van de curator thans nog slechts de contouren hebben aangenomen van een voornemen. Naar het de NVvR voorkomt ware het dan ook beter eerst de mogelijke toekomstige positie van de curator nader te beschouwen, alvorens dergelijk ingrijpende bevoegdheden als het bestuursverbod op voorhand toe te kennen.

Ten slotte

Het wetsvoorstel betekent voor het OM een taakuitbreiding. In zijn algemeenheid dringt de vraag op of een dergelijke taakuitbreiding op voldoende draagvlak binnen de organisatie kan rekenen, vooral ook met het oog op het mogelijke capaciteitsbeslag, omdat de effectiviteit van dit instrument staat of valt met de nodige commitment aan de zijde van het OM. Indien aan het OM de mogelijkheid van een civielrechtelijke bestuursverbod wordt toegekend, rijst de vraag naar de mogelijke neveneffecten en consequenties daarvan voor de organisatie. Is een toestroom van zaken te verwachten? Zijn daarmee tevens financiële en personele consequenties te verwachten? En indien deze vragen bevestigend beantwoord worden, is dit in evenwicht met de te verwachten effectiviteit van de bewuste civiele procedures. De concept-memorie van toelichting bij het concept-wetsvoorstel van het civiele bestuursverbod geeft aanknopingspunten voor het capaciteitsbeslag waarvan in bepaalde gevallen sprake zal zijn. Er kan worden geoordeeld op basis van de inhoud van een reeds bestaand faillissementsdossier. De bewijslastverdeling zoals die thans in het wetsvoorstel is opgenomen lijkt op een acceptabel niveau te liggen. Afhankelijk van de grond waarop het civiele bestuursverbod wordt verzocht, kan het desondanks enige voorbereiding vergen. Het capaciteitsbeslag kan echter worden gerechtvaardigd door de directe werking ervan. Bovendien zou sprake kunnen zijn van capaciteitsbesparing op het strafrechtelijke terrein, indien de civiele weg in bepaalde gevallen als alternatieve route kan worden gekozen, indien op die manier notoire recidivisten kunnen worden uitgeschakeld. Het effect van de inzet van het civiele bestuursverbod kan groot zijn en het beslag op de capaciteit acceptabel, als de

inzet goed wordt georganiseerd en de voorbereiding van de zaken op een centraal punt waar bij uitstek de expertise op het terrein van de bestrijding van financieel-economische criminaliteit is belegd, het Functioneel Parket, wordt verzorgd, hoewel dit enige investering zal kosten om in de dagelijkse praktijk op een aangepast niveau te komen.

Daarmee is de vraag echter nog niet beantwoord hoe dit zich verhoudt tot de forse bezuinigingen waar het OM zich thans mee geconfronteerd ziet.

De NVvR verzoekt de minister op de voor het OM te verwachten organisatorische effecten van het wetsvoorstel, tegen de achtergrond van de genoemde forse bezuinigingen, nader in te gaan in de memorie van toelichting.

Namens het bestuur van de NVvR,
de Wetenschappelijke Commissie

M.E. de Meijer
voorzitter

